

УДК 377/378-051:[37.091.33:502/504]:001.891.5
DOI: 10.31376/2410-0897-2024-2-55-20-26

ГОТОВНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЕКООРІЄНТОВАНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ФОРМУВАЛЬНИЙ ЕТАП ЕКСПЕРИМЕНТУ

Герлянд Тетяна Миколаївна

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії технологій професійної освіти
Інститут професійної освіти НАПН України
e-mail: Alfina_G@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-7991-0431
Researcher ID: Y-1968-2018

Каленський Андрій Анатолійович

доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії технологій професійної освіти
Інститут професійної освіти НАПН України
e-mail: kaa_1959@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-9034-5042
Researcher ID: AAC-5672-2020

У статті констатовано, що екоорієнтована педагогічна технологія професійної підготовки кваліфікованих робітників розглядається як цілеспрямована організація освітнього процесу, що відображає науково обґрунтований проєкт логічно структурованої системи етапів, процедур і практик задля гарантованого розвитку екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників засобами екологізації змісту їх професійної підготовки і продуктивної педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Визначено, що в процесі становлення такої технології можна виокремити такі етапи: актуалізація суспільної потреби у збереженні довкілля – фундаментальні знання в науковій думці щодо сталого розвитку – розроблення нової екоорієнтованої технології – популяризація та реалізація цієї технології в методичній системі. Узагальнено результати експерименту щодо формування готовності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій.

Ключові слова: екологічна освіта; екоорієнтовані педагогічні технології, формувальний етап експерименту; професійна підготовка кваліфікованих робітників.

Постановка проблеми. Військові дії агресора на території нашої держави призвели до порушення природних екосистем, руйнування житла, промислових, комунальних та енергетичних об'єктів, погіршення санітарно-гігієнічних показників ґрунтів, питної води та повітря. Вирішення проблеми повоєнної відбудови – підготувати конкурентноздатного фахівця, що має міцні екологічні знання про довкілля, який спроможний забезпечити екологічне повоєнне відновлення в контексті Концепції сталого розвитку. Зважаючи на це й на міжнародний досвід реалізації Стратегії розвитку Європейського Союзу, а також відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року екологічна освіта, за своєю суттю, має бути тривалим та міждисциплінарним процесом пізнання вирішення основних проблем навколишнього середовища та способів їх вирішення і надання можливості застосовувати отримані знання для захисту довкілля. Провідна роль у підготовці такого фахівця належить викладачам закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання екологічної освіти висвітлюються в наукових працях Н. Анацької, В. Андрущенко, Л. Лук'янової, А. Матвійчука, О. Набочука, В. Радкевич, Н. Семенюк, К. Ситник, М. Хилька, В. Євтуха та інших. Стан екологічної освіти майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти значною мірою залежить від рівня сформованості відповідної компетентності викладача та професійної готовності його до означеного напрямку педагогічної діяльності [1, с. 128]. Проте готовність викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій з метою гарантованого розвитку екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у цих розвідках не була розглянута в повному обсязі.

Метою статті є узагальнення результатів формувального етапу експерименту щодо розвитку готовності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій.

Виклад основного матеріалу. Здійснювався формувальний етап наукового дослідження за планом виконання прикладної теми «Методичні основи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства». Його мета полягала в підготовці методик розроблення та застосування цих технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих

робітників означених галузей та експериментальній перевірці ефективності їх застосування.

У ході дослідження було також уточнено зміст основних категорій. Зокрема, екоорієнтовану педагогічну технологію професійної підготовки кваліфікованих робітників розглядаємо як цілеспрямовану організацію освітнього процесу, що відображає науково обґрунтований проєкт логічно структурованої системи етапів, процедур і практик задля гарантованого розвитку екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників засобами екологізації змісту їхньої професійної підготовки і продуктивної педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Як відомо, стан екологічної освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти значною мірою залежить від рівня сформованості відповідної компетентності викладача та його професійної готовності до означеного напрямку педагогічної діяльності.

Досягти цього можливо шляхом формування цієї готовності до розроблення і застосування екоорієнтованих педагогічних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців [2, с. 283]. Відомо, що традиційна педагогічна технологія навчання в освіті зорієнтована на донесення наукових знань, з одного боку, та їх засвоєння – з іншого. Вона виходить з того, що зовнішнє безпосередньо формує внутрішнє. Здобувач освіти підпадає під поняття «об'єкт», який керується за допомогою зовнішніх впливів, загальних стандартів та нормативів, забезпечуючи формування та розвиток власних пізнавальних процесів і якостей, задуманих та прогнозованих викладачем. Але він сприймає лише те, що може й хоче сприймати, переломлюючи навчальні впливи через призму своєї індивідуальності, тобто як «суб'єкт». Таке навчання необхідно трансформувати в інше, при якому здобувач освіти стає суб'єктом навчання. Отже, потреба в нових педагогічних технологіях, зокрема й екоорієнтованих, спричиняється новими потребами суспільства, що спрямовані на досягнення гармонії у відносинах між людиною, суспільством і природою.

Визначено, що у процесі становлення екоорієнтованої педагогічної технології можна виокремити такі етапи: актуалізація суспільної потреби у збереженні довкілля – фундаментальні знання у науковій думці щодо сталого розвитку – розробка нової екоорієнтованої технології – популяризація та реалізація цієї технології в методичній системі. У екоорієнтованій технології навчання ставиться провідна мета – виявити закономірності взаємодії викладачів та здобувачів освіти, а саме: змісту, форм, методів і засобів навчання. При такому підході ця технологія представляє, по-суті, організацію такого процесу навчання, що передбачає певну систему дій та взаємодії всіх елементів цього процесу, що сприяють забороні небезпечних дій як для людини, так і для природи. Отже, екоорієнтована педагогічна технологія навчання, як вже зазначалося вище, – цілеспрямована організація освітнього процесу, що відображає науково обґрунтований проєкт логічно структурованої системи етапів, процедур і практик задля гарантованого розвитку екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників засобами екологізації змісту їх професійної підготовки і продуктивної педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Програмно-методичне забезпечення екоорієнтованої педагогічної технології повинно задовольняти вимоги науковості, системності, технологічності, достатньої повноти і реальності здійснення [3, с. 235]. Від професіоналізму викладачів залежить якість результатів, отриманих упродовж реалізації екоорієнтованої технології. Саме проблема якості відтворення конкретної технології викладачами обумовлює її затребуваність у педагогічному середовищі.

Основними завданнями екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників визначено: усвідомлення цінності екологічного знання майбутніх кваліфікованих робітників; створення розвивального творчого пізнавального середовища для виявлення суб'єктних можливостей майбутніх кваліфікованих робітників у вирішенні екологічних проблем; організація співробітництва та діалогового спілкування між суб'єктами освітнього процесу.

Наприклад, екоорієнтована педагогічна технологія проблемного навчання у професійній підготовці майбутніх робітників будівельної галузі передбачає застосування викладачами системи прийомів і методів для самостійного знаходження учнями рішень практичних екологічних проблем будівельної галузі, формування стійких основ майбутньої професійної діяльності та передбачає застосування: проблемного методу (пояснення учнями процесів на основі явищ та фактів, використання протиріч, зокрема обґрунтувати відповідь на питання: що змінилося б, якщо замінити природні матеріали на штучні при виготовленні будівельних матеріалів?; чи існує зв'язок між використанням природних матеріалів та змінами клімату? тощо); частково-пошуковий метод (пропонується здобувачам освіти самостійно вибрати напрями пошуку шляхів зменшення використання природних матеріалів для виробництва будівельних матеріалів, обдумати способи використання відходів виробництва, провести дослідження досвіду країн світу з використання надр та їх збереження, зафіксувати факти, зробити відповідні висновки); дослідницький метод (передбачає завдання з пошуку інформації щодо вирішення екологічних проблем у зарубіжних країнах; дослідження досвіду збереження природного середовища та

використання ресурсів; дослідження історичного досвіду тощо).

Напрями застосування інформаційно-комунікаційних технологій в екоорієнтованій професійній підготовці робітників з професії «лицювальник-плиточник» можуть бути такими: використання електронних лекторів, підручників, енциклопедій з професійно-теоретичних предметів із включенням авторських розробок викладачів з екологічних проблем по кожній темі, зокрема «Екологічні проблеми при видобутку природної сировини для виготовлення плитки», «Способи уникнення шкоди навколишньому середовищу при виготовленні плитки», «Екологічно чисте виконання лицювальних робіт» тощо; розроблення ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту, зокрема з тем «Екологічні вимоги при виконанні лицювальних робіт», «Домобудівельні норми та їх роль» тощо; моделювання процесів і явищ у будівельній галузі із забезпечення екологічних норм при проведенні лабораторних робіт, зокрема «Приготування розчинів для лицювальних робіт», «Використання сучасних матеріалів для лицювальних робіт» тощо; забезпечення дистанційної форми навчання: розроблення викладачами відео-уроків, презентацій, завдань для самостійного пошуку рішень з екологічних питань будівельної галузі; проведення інтерактивних освітніх телеконференцій за темами «Екологічні способи використання природних ресурсів», «Використання відновлювальних джерел енергії в будівельній галузі» тощо; побудова систем контролю й перевірки знань і умінь здобувачів освіти (використання контролюючих програм-тестів) з основних тем предметів; створення і підтримка вебсайтів закладів освіти з екологічних напрямів: розроблення і висвітлення презентацій для предметних тижнів та профорієнтаційної роботи «Сучасне будівництво і екологія», «Вирішення проблем навколишнього середовища у професії», «Моя професія і екологія», «Відео про професію» тощо; створення здобувачами освіти презентацій дослідженої ними інформації щодо екологічних проблем, пов'язаних з професією («Екологія відновлювальних енергоносіїв», «Використання природних ресурсів» тощо); здійснення проектної та дослідницької діяльності: виконання творчих випускних робіт із включенням розділу щодо розгляду екологічних проблем.

У екоорієнтованій професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі найбільш доцільним і результативним може бути виконання інформаційних, практико-орієнтованих та творчих проєктів [4]. Екоорієнтований інформаційний проєкт передбачає виконання здобувачами завдань на збір і оброблення інформації, зокрема з історії використання людством добрив, способів утилізації відходів, екологічних наслідків недбалого використання відходів тощо. Екоорієнтований практико-орієнтований проєкт передбачає вдосконалення професійних умінь здобувачів освіти та формування екологічно доцільної поведінки у професійній діяльності: з професійно-теоретичних предметів – розроблення проєктів з певних тем технології виконання аграрних робіт, матеріалознавства з урахуванням можливої шкоди довкіллю від професійної діяльності та способів її уникнення; на професійно-практичній підготовці – виконання власних практичних проєктів з професії аграрного спрямування з урахуванням екологічних проблем, які створює ця галузь, при проведенні комплексних робіт, проходженні підсумкової атестації тощо.

Отже, упровадження педагогами екоорієнтованих педагогічних технологій у професійну підготовку майбутніх робітників уможливорює позитивний вплив на їхнє екологічне виховання і розвиток, активізацію пізнавальної діяльності, відповідальність за наслідки професійної діяльності, формування екологічної культури, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості.

Особливістю методик розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства є використання освітніх кейсів екологічного спрямування, які розглядаються як: спосіб застосування конкретної ситуації, яка містить проблему для розв'язання з метою формування необхідного досвіду (знань) здобувачів освіти у процесі вирішення проблеми; технологію навчання, яка використовує опис та аналіз реальних ситуацій з метою формування необхідного досвіду учнів для вирішення проблеми. Тобто кейс-технологія становить реальну ситуацію, яка може виникнути в певній галузі діяльності та над якою викладачу та здобувачам освіти необхідно працювати спільно, щоб знайти обґрунтоване рішення [4, с. 65–94].

Кейс-технологія відіграє особливу роль у навчанні: становить специфічний різновид дослідницької технології, включаючи операції дослідницького процесу, аналітичні процедури; виступає як технологія колективного навчання, важливими складовими якої є робота в групі (або підгрупах) і взаємний обмін інформацією; технологія, суть якої полягає у зануренні групи в ситуацію, формуванні ефектів примноження знання, обміну відкриттями тощо; інтегрує в собі технології розвивального навчання, охоплюючи процедури індивідуального, групового і колективного розвитку, формування різноманітних особистісних якостей здобувачів освіти; виступає як специфічний різновид проектної технології: формулювання проблеми та шляхів її вирішення відбувається на підставі кейсу, який виступає одночасно у вигляді технічного завдання та джерела інформації для усвідомлення варіантів ефективних дій; включає

значні досягнення технології «створення успіху», тобто передбачається діяльність з активізації учнів, стимулювання успіху, підкреслення досягнень, що виступає однією з головних рушійних сил методу, забезпечує формування стійкої позитивної мотивації, нарощування пізнавальної активності.

У професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників з використанням викладачами освітніх кейсів екологічного спрямування передбачається інтеграція різних методів: моделювання – побудова моделі ситуації; системний аналіз – системне представлення і аналіз ситуації; мисленнєвий експеримент – спосіб отримання знання про ситуації за допомогою її перетворення; методи опису – створення опису ситуації; проблемний метод – представлення проблеми, що лежить в основі ситуації; метод класифікації – створення упорядкованих переліків властивостей, ознак, що характеризують ситуації; ігрові методи – представлення варіантів поведінки героїв ситуації; «мозковий штурм» – генерування ідей відносно ситуації; дискусія – обмін поглядами з приводу проблеми та шляхів її розв’язання.

Виокремлено такі види освітніх кейсів: пояснювальні; описові або розповідні кейси; міні-кейси; навчальні (керовані) кейси; одиничні кейси; тестові кейси. У професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства доцільно використовувати всі ці види. Завданням викладача є добір відповідної реальної інформації, а здобувачі освіти мають вирішити поставлені питання або завдання. Викладач має допомагати мислити, спілкуватися, сперечатися (але не нав’язувати власну думку), спрямовувати дискусію за допомогою проблемних питань, що передбачає різні варіанти і можливості в навчальній діяльності.

Проведення занять з використанням кейсової технології умовно поділяється на три етапи: організація роботи, безпосередня робота над кейсом, завершальний етап роботи над кейсом і підбиття підсумків.

На організаційному етапі передбачається знайомство зі змістом кейсу; аналіз змісту кейсу – самостійно впродовж 10–15 хвилин здобувачі освіти ознайомлюються з інформацією та аналізують її, виписують цифрові дані; обговорення кейсу (викладач оцінює ступінь засвоєння матеріалу, підбиває підсумки обговорення й оголошує програму роботи першого заняття); формуються робочі групи з 3–5 учнів і розташовуються в різних частинах аудиторії; обираються модератори груп; розподіляються завдання викладачем з урахуванням побажань кожної підгрупи (якщо тема для всіх підгруп одна, то викладач її оголошує і називає терміни її виконання й представлення результату, детально пояснює цілі й завдання роботи кожної підгрупи, форми подання звіту).

Робочий етап роботи над кейсом передбачає вивчення здобувачами освіти відповідного теоретичного матеріалу, використовуючи конспекти лекцій і практичних занять, підручники і навчальні посібники, інші методичні видання. За можливості можуть використовуватися матеріали з мережі Інтернет, відеоматеріали тощо. Робочі групи здійснюють аналіз ситуаційної задачі (теми, проблеми); розробляють план ситуаційного аналізу; обговорюють результати в кожній підгрупі та приймають рішення; узгоджують свої дії з іншими підгрупами; разом із викладачем координують дії щодо прийняття рішення; здійснюють оформлення рішення, можуть створювати презентацію результатів. На завершальному етапі роботи над кейсом плануються виступи модераторів усіх підгруп про результати роботи; участь здобувачів освіти усіх підгруп та викладача в обговоренні доповідей модераторів; підбиваються підсумки заняття (формулюються висновки); заслуховуються коментарі викладача; оцінюється робота кожної підгрупи.

Аналіз отриманих результатів свідчить про високий рівень сформованості готовності викладачів до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників за усіма чотирма компонентами (рис. 1).

Загалом було опитано 420 педагогів. На основі аналізу отриманих результатів після апробації методик розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства сформованість готовності викладача до їх реалізації у власній професійній діяльності свідчить про кращі показники, чим на констатувальному етапі відповідно: ціннісно-мотиваційним (високий рівень на формувальному етапі виявив на 49,3 % більше респондентів); інформаційно-знаннєвим (з високим рівнем стало більше респондентів на 40,2 %); рефлексійно-діяльнісний (високий рівень виявили 53,7 % респондентів, що на 39,0 % більше, ніж на констатувальному); контрольньо-оцінний (відповідно високий рівень продемонстрували 64,2 % респондентів, що на 38,0% більше респондентів) компонентами.

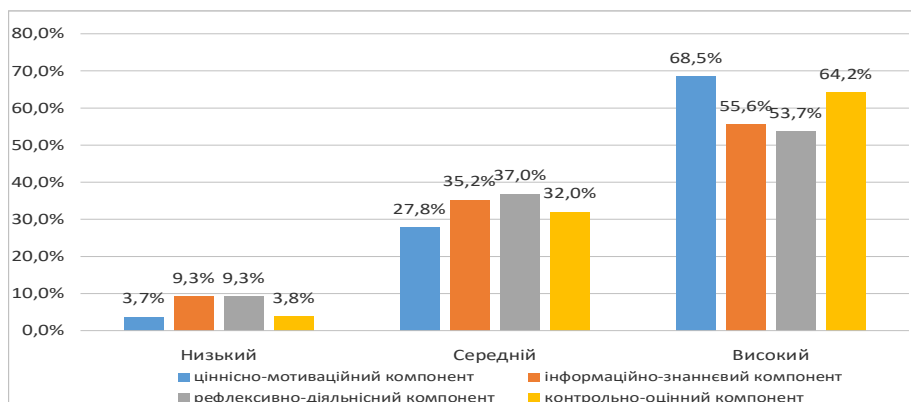

Рис. 1. Розподіл викладачів (у %) за рівнями сформованості готовності до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників

Висновки. Результати дослідження щодо розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Створені методики розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства. Вони охоплюють три етапи, зокрема: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний. На першому етапі за мету ставиться мотивування викладачів до ефективного використання цих технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. На когнітивному етапі викладачі набувають теоретичних знань щодо технологічних прийомів раціонального використання екоорієнтованих педагогічних технологій у своїй педагогічній діяльності. Діяльнісний етап методик забезпечує оволодіння майбутніми кваліфікованими робітниками екоорієнтованими педагогічними технологіями, формування екологічної компетентності, навичок дбайливого ставлення до довкілля. Особливістю методики є застосування освітніх кейсів екологічного спрямування для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства.

2. Узагальнено результати формувального етапу розподілу учасників експерименту за рівнями (високий, середній, низький) готовності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій, виконано їх порівняльний аналіз стосовно компонентів цієї готовності після формувального етапу експерименту. Визначено, що викладачі демонструють високий рівень усіх чотирьох компонентів готовності до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій. Найбільший відсоток має за цим рівнем сформованість ціннісно-мотиваційного компоненту готовності (68,5 %), на другому місці – контрольно-оцінний (64,2 %), на третьому – інформаційно-знаннєвий (55,6 %), на останньому – результативно-діяльнісний (53,7 %). Отже, існує потреба в постійному розвитку готовності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій за сучасних умов, що доцільно здійснювати у формі окремих методик, поступового запровадження групових, міждисциплінарних, професійно спрямованих проєктних методів, зокрема освітніх кейсів тощо.

Список використаної літератури

- Семенюк Н. Вдосконалення змісту безперервної екологічної освіти шляхом моніторингу навчального процесу. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогіка*. 2016. Вип. 5. С. 128–140.
- Каленський А. А., Герлянд Т. М., Нагаєв В. М. Концепція розроблення та використання екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті : монографія. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o, Česká republika, 2022. С. 275–285. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-233-238
- Каленський А. А., Герлянд, Т. М. Принципи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 3 (50). С. 233–238. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-233-238
- Kulalaieva N., Gerliand T., Kalenskyi A., Romanova H., Miroshnichenko V. Monitoring and Usage of Project Technologies in Vocational (Vocational-Technical) Education Institutions. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. Issue 2020. 11(2). Pp. 243–259. DOI: 10.18662/brain/11.2/86
- Гайдук О. В., Герлянд Т. М., Каленський А. А., Пятничук Т. В. Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства : методичний посібник. Київ : ПО НАПН України, 2022. 121 с.

READINESS OF TEACHERS FOR THE DEVELOPMENT AND APPLICATION OF ECO-ORIENTED PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES: THE FORMAL STAGE EXPERIMENT

Herliand Tetiana

Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of the Laboratory of Vocational Training Technologies
Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Kalenskyi Andrii

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Leading Researcher of the Laboratory of Vocational Training Technologies
Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Introduction. *The solution to the problem of post-war reconstruction is to train competitive specialist with solid ecological knowledge about the environment, who is able to ensure ecological post-war reconstruction in the context of the concept of sustainable development. Taking into account this and international experience of the implementation of the European Union Development Strategy, as well as in accordance with Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period until 2030, environmental education, by its very nature, should be long and interdisciplinary process of learning how to solve the main environmental problems and methods of solving them and providing an opportunity to apply the acquired knowledge to protect environment. The leading role in the training of such a specialist belongs to teachers of IVET schools.*

Purpose. *The aim of the article is generalization results of the formative stage of development readiness of teachers of IVET schools to develop and apply eco-oriented pedagogical technologies.*

Methods. *Psychological and educational literature analysis, analogy, induction and deduction.*

Results. *The article states that the eco-oriented pedagogical technology of professional training of qualified workers is considered as a purposeful organization of the educational process, which reflects scientifically based project of logically structured system of stages, procedures and practices for the guaranteed development of environmental competence of future qualified workers by means of environmentalization of the content of their professional training and productive pedagogical interaction subjects of the educational process. It was determined that the following stages can be distinguished in the process of the formation of such technology: actualization of the public need for environmental protection – fundamental knowledge in scientific thought regarding sustainable development – development of new eco-oriented technology – popularization and implementation of this technology in a methodical system.*

Created methods for development and application of eco-oriented pedagogical technologies in the professional training of future qualified workers in the construction, agricultural and restaurant industries.

The analysis of the obtained results indicates high level of readiness of teachers for the development and application of eco-oriented pedagogical technologies in the professional training of future qualified workers in all four components: value-motivational; information and knowledge; reflexive-active and control-evaluative.

Originality. *In the course of the study, the content of the main categories was also clarified: eco-oriented pedagogical technology for professional training of skilled workers and the readiness of teachers to develop and apply eco-oriented pedagogical technologies in the professional training of future skilled workers.*

Conclusion. *The results of the formative stage of the distribution of the participants of the experiment by levels (high, medium, low) of readiness of teachers of IVET schools. To the development and application of eco-oriented pedagogical technologies are summarized, and their comparative analysis is performed in relation to the components of this readiness after formative stage of the experiment. It was determined that teachers demonstrate high level of all four components of readiness for development and application of eco-oriented pedagogical technologies.*

Key words: *Environmental education; Eco-oriented pedagogical technologies; Formative stage of the experiment; Professional training of qualified workers.*

References

1. Semeniuk, N. (2016). Vdoskonalennia zmistu bezpererвної ekolohichnoi osvity shliakhom monitorynhu navchalnoho protsesu [Improving the content of continuous environmental education by monitoring the educational process]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy – Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, 5, 128–140. [in Ukrainian].
2. Kalenskyi, A.A., Herliand, T.M. and Nahaev, V.M. (2022). *Kontseptsiia rozroblennia ta vykorystannia ekoorientovanykh pedahohichnykh tekhnolohii u profesiinii (profesiino-tekhnichnii) osviti [The concept of development and use of eco-oriented pedagogical technologies in professional (vocational and technical) education]: monograph.* Czech Republic, 275-285. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-233-238 [in Ukrainian].
3. Kalenskyi, A.A., Herliand, T.M. (2022). *Pryntsypy rozroblennia ta zastosuvannia ekoorientovanykh pedahohichnykh tekhnolohii [Principles of development and application of eco-oriented pedagogical technologies].* *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka – Bulletin of the Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University*, 3 (50), 233-238. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-233-238. [in Ukrainian].
4. Kulalaieva, N., Herliand, T., Kalenskyi, A., Romanova, H., & Miroshnichenko, V. (2020). Monitoring and Usage of Project Technologies in Vocational (Vocational-Technical) Education Institutions. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 11(2), 243-259. DOI: 10.18662/brain/11.2/86. [in English].

5. Haiduk, O.V., Herliand, T.M., Kalenskyi, A.A. and Piatnychuk, T.V. (2022) Rozroblennia y zastosuvannia ekooriantovanykh pedahohichnykh tekhnolohii dlia profesiinoi pidhotovky maibutnykh kvalifikovanykh robitnykiv budivelnoi, ahrarnoi haluzei ta sfery restorannoho hospodarstva [Development and application of eco-oriented pedagogical technologies for the professional training of future qualified workers in the construction, agricultural and restaurant sectors]. Kyiv: IPO NAPN of Ukraine. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 30.04.2024 р.

УДК: 37.014+001+004.8(062.552)

DOI: 10.31376/2410-0897-2024-2-55-26-38

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Листопад Олексій Анатолійович

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
e-mail: lystopad.oa@pdpu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3121-324X

Мардарова Ірина Костянтинівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
e-mail: mardarova.ik@pdpu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8899-2830

Листопад Наталя Леонідівна

кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін
Комуніальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж»
e-mail: natasha.listopad@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3550-9985

Метою статті є аналіз особливостей формування моральних цінностей у здобувачів освіти для профілактики академічної недоброчесності. Визначено, що академічна доброчесність – це дотримання моральних та етичних принципів у освітній та дослідницькій діяльності. Встановлено та обґрунтовано, що профілактика академічної недоброчесності – це комплекс заходів, спрямованих на запобігання порушенням академічної етики серед здобувачів освіти, викладачів та науковців. Розкрито сутність поняття «педагогічна профілактика академічної недоброчесності». Проаналізовано правові, економічні, технічні, соціальні та психолого-педагогічні заходи профілактики академічної недоброчесності. Визначено чотири групи моральних цінностей, що сприятимуть профілактиці академічної недоброчесності: індивідуальні, соціальні (загальнолюдські), професійно зумовлені та корпоративні.

***Ключові слова:** академічна доброчесність, профілактика академічної недоброчесності, формування моральних цінностей, педагогічна профілактика академічної недоброчесності, індивідуальні, соціальні (загальнолюдські), професійно зумовлені та корпоративні моральні цінності.*

Постановка проблеми. Дотримання принципів академічної доброчесності є важливим аспектом освітнього процесу в Україні, що набуло особливої актуальності в останні роки у зв'язку з інтеграцією української системи освіти в європейський освітній простір та необхідністю відповідати міжнародним стандартам. Академічна доброчесність – це дотримання моральних та етичних принципів у освітній та дослідницькій діяльності. Дотримання принципів академічної доброчесності є ключовим для збереження високих стандартів освіти та науки, що є основою для розвитку як окремих особистостей, так і суспільства в цілому. Академічна доброчесність забезпечує високу якість освіти, оскільки стимулює здобувачів освіти до самостійного мислення, критичного аналізу та ефективної роботи, що допомагає здобути реальні знання та навички, необхідні для подальшої професійної діяльності. Вона підвищує довіру до закладів освіти, якщо університети дотримуються чітких стандартів академічної доброчесності, дипломи та сертифікати, які заклад освіти видає, визнаються та викликають повагу на ринку праці та в наукових колах. Для науковців та дослідників академічна доброчесність є критично важливою для збереження їхньої професійної репутації. Плагіат, фабрикація даних або інші форми нечесної поведінки можуть призвести до серйозних наслідків, включаючи втрату репутації, відсторонення від роботи та навіть юридичні санкції [1].

Встановлено, що академічна доброчесність включає такі напрями: недопущення використання чужих ідей, текстів або результатів без належного цитування та посилання на автора; уникнення повторного використання власних попередніх робіт або їх частин без зазначення джерела; недопущення